

NY 24/13

OV

-34-

KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV	
602 00 Brno - Údolní 39	
PODATELNA	
PŘEVZAL DNE:	02-12-2013
POČ. LISTŮ:	PŘÍLOHA: 1/4

DALIBOR ŠTYS
ministr školství, mládeže a tělovýchovy

V Praze dne 28. listopadu 2013
Č. j.: MŠMT-46247/2013
Příloha

Vážený pane veřejný ochránce práv,

obdržel jsem Vaši zprávu o zjištěních plynoucích ze systematických návštěv Vaší Kanceláře ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči. Součástí Vaší zprávy je Doporučení Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, ke kterému žádáte o vyjádření a sdělení opatření, která budou přijata k jejich naplnění.

Vaše doporučení byla projednána s pracovníci Kanceláře veřejného ochránce práv a stanovisko Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k jednotlivým bodům Vám posílám v příloze.

S pozdravem

Vážený pan
JUDr. Pavel Varvařovský
veřejný ochránce práv
Údolní 39
602 00 Brno

Příloha

1. Doporučuji zahájit (ve spolupráci s kraji a dalšími zřizovateli zařízení pro děti) transformaci velkokapacitních zařízení na zařízení rodinného typu, která budou začleněna v běžné zástavbě města či obce a budou reagovat na poptávku konkrétních regionů.

V současné době je připravený záměr k nastavení změn v systému péče o ohrožené děti, který vychází mimo jiné i z Národní strategie ochrany práv dítěte. Cílem je vytvořit podmínky, které se primárně orientují na ambulantní péči a krátkodobé pobyty v malých terapeutických skupinách s cílem zmírnit projevy rizikového chování dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a poruchami chování.

Úkolem oddělení institucionální výchovy v příštím období je:

- Vyjasnění kompetencí v péči o ohrožené děti mezi rezorty a zajišťování propojení a celistvosti nabízených služeb
- Odklon od definice zařízení ke specifikaci jednotlivých služeb
- Orientace na rozšíření nabídky preventivních služeb - ať již těch, které vykonávají nyní střediska výchovné péče (dále jen „SVP“), nebo těch, které jsou nyní pod resortem Ministerstva práce a sociálních věcí nebo Ministerstva zdravotnictví
- Větší otevření cílové skupiny i dalším skupinám (věk, zdravotní postižení)
- Zachování a rozvoj specializovaných a rozvinutých prvků, které v institucionální péči fungují a jsou efektivní (programy dětských domovů (dále jen „DD“), dětských domovů se školou (dále jen „DDŠ“), výchovných ústavů (dále jen VÚ“), diagnostika v diagnostických ústavech (dále jen „DÚ“) atd.)
- Zajištění a rozvoj kvality poskytovaných služeb (zařazování do rejstříku, vzdělávání, supervize apod.)
- Zajištění komplexnosti, návaznosti, propojenosti a dostupnosti služeb včetně zvyšování individuálního nastavení služeb na základě kvalitního posouzení potřeb

2. Doporučuji nezřizovat další specializovaná zařízení pro nezletilé matky, nýbrž působit k zajištění náležité péče v zařízeních, kde dosud pobývaly (*Zpráva z návštěv školských zařízení bod 223 a násl.*).

MŠMT ve svém záměru systémových změn, nepočítá se zřízením dalších specializovaných zařízení pro matky s dětmi.

3. Doporučuji zřídit dostatek zařízení pro děti vyžadující výchovně léčebnou péči, příp. transformovat stávající zařízení tak, aby byla péče dostupná (*Zpráva z návštěv školských zařízení bod 248*).

Záměr systémových změn MŠMT počítá se zvyšováním profesionálních kompetencí pracovníků v zařízeních institucionální péče a tím připravuje možnost specializovaných činností ve všech typech zařízení, tak aby děti s psychiatrickou diagnózou vyžadující léčebně výchovný přístup mohly být zařazeny do bezpečných malých terapeutických skupin.

4. Doporučuji zajistit dostupnost preventivně výchovné péče ve formě ambulantní, celodenní, internátní i terénní v rámci celé České republiky do konce roku 2014 (Zpráva z návštěv středisek výchovné péče bod 40 a násl.).

MŠMT ve svém záměru systémových změn v institucionální péči posiluje funkci diagnostických ústavů i v oblasti preventivně výchovné péče se zaměřením na ambulantní a stacionární péči, popřípadě na indikovanou pobytovou péči s cílem návratu dítěte do původní rodiny.

V 10 krajích jsou DÚ, které mají detašovaná pracoviště SVP a vysokou odbornost pracovníků, v následných zařízeních již existují detašovaná pracoviště ambulantních SVP a poklesem dětí s nařizovanou ústavní výchovou lze využít odborné pracovníky pro práci v ambulantních SVP.

Počet zařízení v jednotlivých krajích

Kraj	Počet DÚ	Počet SVP ambul	Počet SVP interná	Počet SVP stacioná
Praha	3	4	2	1
Středočeský	1	3	1	0
Jihočeský	1	3	1	0
Plzeňský	1	2	2	0
Karlovarský	0	1	1	0
Ústecký	0	4	1	0
Liberecký	1	1	1	0
Královehradecký	1	4	1	1
Pardubický	0	3	1	0
Vysočina	0	1	0	0
Jihomoravský	2	3	2	0
Moravskoslezský	2	6	1	0
Olomoucký	1	1	1	0
Zlínský	0	6	3	0

5. Doporučuji bezodkladně předložit návrh vyhlášky, která stanoví standardy kvality pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy v zařízeních a pro preventivně výchovnou péči ve střediscích.

Standardy kvality poskytované péče jsou zpracovány, v průběhu příštích měsíců bude probíhat jejich ověřování v praxi a současně bude připravena vyhláška. V souvislosti se standardy se také připravují kritéria k hodnocení kvality – kritéria lze využít k utlumení nebo posílení činnosti jednotlivých zařízení, umožní individuální přístup ke každému zařízení, individuální návštěvy s cílem získat informace o nabízených službách a zejména evaluovat metodiky k těmto službám.

6. Doporučuji upravit na úrovni zákona

- možnosti a podmínky pro provádění prohlídek dětí a jejich věcí v zařízení (Zpráva z návštěv školských zařízení bod 196),

Podmínky provádění prohlídek dětí lze specifikovat novelou vyhlášky 438/2006 Sb., která se v současné době připravuje.

Navrhovaný záměr systémových změn počítá s přípravou nového zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy a preventivně výchovné péči do roku 2016.

- hrazení nákladů za stravu a ubytování ve středisku výchovné péče, pokud jde o umístění nezletilého na základě rozhodnutí soudu (*Zpráva z návštěv středisek výchovné péče bod 55 a násl.*),

Přestože se jedná o umístění z rozhodnutí soudu, postupuje se při úhradě nákladů stejně jako u běžného umístění. Úhradu řeší jednotlivé předpisy upravující činnost těchto zařízení, tedy zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. Povinnost hradit náklady za dítě v SVP vychází z citace § 101 zákona č. 94/1963 Sb. o rodině, „**Kdo zcela nebo zčásti splnil za jiného vyživovací povinnost, je oprávněn na něm požadovat úhradu tohoto plnění.**“

V případech, kdy zákonný zástupce není schopen úhradu složit jednorázově, je možné vycházet z ustanovení písm. c) odst. 5 § 2 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, které říká, že „**za osobu v hmotné nouzi může orgán Pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, která nemá vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky na úhradu odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí.**“ Aby byla osobě odpovědné za výchovu úplata za pobyt ve středisku uhrazena tímto orgánem, je třeba písemně doložit pobírání dávek výše uvedeného typu na OSPOD, který podal soudní návrh umístit dítě do střediska.

Úplatu lze snížit či prominout.

- **charakter a podmínky poskytování výchovně léčebné péče.**

Vyhláška 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních, v § 9, 10 a 11 stanovuje charakteristiku dětí vyžadující léčebně výchovný režim, způsob zařazení dětí do speciálních skupin na oddělení a způsob zajišťování péče včetně přehodnocování aktuálnosti pobytu dítěte.

V současné době se připravuje novela vyhlášky 438/2006 Sb. a standardizace péče v zařízeních, která podmínky poskytování péče upřesní.

7. Doporučuji, aby ministerstvo při metodickém vedení správní praxe a v rámci působení jako odvolací orgán dbalo o

- vydávání předběžných opatření v intencích správního řádu, tedy pouze za předpokladu, že je ohroženo splnění účelu řízení, popřípadě je třeba zatímně upravit poměry účastníků řízení,

- oznamování zahájení řízení jeho účastníkům a dání možnosti vyjádřit se k podkladům pro vydání rozhodnutí před jeho vydáním,

- řádné odůvodňování správních rozhodnutí a poučování o možnosti využití opravných prostředků

(*Zpráva z návštěv školských zařízení bod 94, bod 101 a násl., 173 a násl.; Zpráva z návštěv diagnostických ústavů bod 25 a násl.; Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2011, str. 13*).

MŠMT oddělení 202 provedlo rychlé šetření v DÚ, ze kterého vyplynulo následující - vydávání předběžných opatření v intencích správního řádu DÚ se dělí na:

- umístění dítěte přímo z DÚ na základě PO
- přemístění dítěte ze zařízení do zařízení na základě PO.

Celkem bylo v roce 2013 z DDÚ na základě předběžného opatření umístěno nebo přemístěno 128 dětí a z DÚM 80 dětí, důvody rozdílné (rychlá řešení náhlé situace, ukončení pobytu v DDŠ a následné vzdělávání ve VÚ, většina z nich byla vystavena z důvodu ohrožení splnění účelu řízení, nebo bylo nutné tímto způsobem zatímně upravit poměry účastníků řízení).

V roce 2012/2013 bylo rozmístěno z DÚ správním rozhodnutím 2 492 dětí, na základě komplexního vyšetření 1680 dětí, administrativním převodem 816 dětí, a to do DD 1154 dětí, do DDŠ 349 dětí a do VÚ 767 dětí.

Od 1. 1. 2014 přijetím zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, již dítě s nařízenou ústavní výchovou bude umístěno nebo přemístěno pouze prostřednictvím soudu a ne správním rozhodnutím.

8. Doporučuji, aby ministerstvo v rámci své metodické činnosti na úseku správy rejstříku škol a školských zařízení působilo k tomu, aby nebyly zapisovány školy, jež jsou součástí dětských domovů, a to pro nesoulad souběhu těchto dvou zařízení se zákonem (*Zpráva z návštěv školských zařízení bod 190*).

Ve zřizovatelské kompetenci krajů dochází v rámci optimalizace ke slučování více objektů, tedy i ke slučování dětských domovů a základních škol. MŠMT tento postup nemůže nijak ovlivňovat ani odmítnout žádost o zařazení školy do rejstříku v případě splnění všech podmínek. Nejedná se o nesoulad se zákonem č. 109/2002 Sb., nově vzniklá instituce není „dětský domov se školou“, ale „dětský domov a základní škola“. Jedná se převážně o zařízení, která se po roce 2000 transformovala ze zvláštních škol internátních.

9. Doporučuji otevřít diskusi nad používáním fyzických úchopů ve školských zařízeních (*Zpráva z návštěv školských zařízení bod 197*).

MŠMT na poradách a konferencích využívá tzv. příkladů dobré praxe, kdy odborníci ze zařízení referují o jejich postupech. Téma Agrese bude prezentováno na poradě školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy v prosinci 2013.

10. Doporučuji zvážit

- systematické informování školských zařízení o opatřeních přijímaných v rámci transformace systému,
- vytvoření funkčního fóra pro výměnu zkušeností ředitelů a zaměstnanců zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy

MŠMT připravuje a již uskutečňuje:

- Pravidelné porady ředitelů DÚ
- Pravidelné porady všech školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy
- Spolupráce s Asociací náhradní výchovy – podpora pracovních setkávání pracovníků se zaměřením na konkrétní potřeby
- Individuální návštěvy institucí